Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
PAOLA MENGOZZIEGO
przedstawiona w dniu 19 października 2016 r.[1]

Sprawa C-558/15

Alberto José Vieira de Azevedo,
Maria da Conceição Ferreira da Silva,
Carlos Manuel Ferreira Alves,
Rui Dinis Ferreira Alves,
Vítor José Ferreira Alves,
przeciwko
C.E.D. Portugal Unipessoal, Lda,
Instituto de Seguros de Portugal – Fundo de Garantia Automóvel

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Tribunal da Relação do Porto (sąd apelacyjny w Porto, Portugalia)]

Odesłanie prejudycjalne — Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych — Przedstawiciel wyznaczony do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych — Zakład ubezpieczeń — Uprawnienia do reprezentacji przed sądem — Strony poszkodowane — Państwo członkowskie miejsca zamieszkania

I – Wprowadzenie

1. W dniu 17 października 2007 r. na hiszpańskiej autostradzie doszło do wypadku drogowego, w wyniku którego jedna osoba poniosła śmierć, a druga została ranna. Kierowca pojazdu – obywatel Portugalii zatrudniony przez przedsiębiorstwo zarejestrowane w Portugalii – stracił kontrolę nad pojazdem wynajętym przez rzeczone przedsiębiorstwo. Pojazd, który spowodował wypadek, był ubezpieczony przez jego właściciela w towarzystwie ubezpieczeniowym Helvetia Seguros z siedzibą w Hiszpanii, którego przedstawicielem wyznaczonym w Portugalii jest spółka C.E.D. Portugal Unipessoal, Lda (zwana dalej „C.E.D."). Powodami w postępowaniu głównym są, po pierwsze, osoba poszkodowana, która przeżyła wypadek, a po drugie, następcy prawni osoby, która zginęła w wypadku.

2. W celu uzyskania przed sądem pierwszej instancji odszkodowania za szkodę poniesioną w wyniku wypadku powodowie w postępowaniu głównym pozwali przede wszystkim C.E.D. oraz pomocniczo Fundo de Garantia Automóvel (Fundusz Gwarancyjny Pojazdów Samochodowych). Opierając się w szczególności na treści umowy przedstawicielstwa wiążącej C.E.D. z Helvetia Seguros, sąd stwierdził jednak, że C.E.D nie posiadała biernej legitymacji procesowej i oddalił skargi.

3. Powodowie w postępowaniu głównym wnieśli odwołanie od tego orzeczenia do sądu odsyłającego. Sąd ten uważa, że nie istnieje przepis krajowy, który wyraźnie przyznawałby portugalskim przedstawicielom zakładów ubezpieczeń prowadzących działalność na terytorium innego państwa członkowskiego bierną legitymację procesową do występowania w charakterze strony pozwanej przed

1 — Język oryginału: francuski.

sądem portugalskim w ramach skarg o odszkodowanie wniesionych przez strony poszkodowane w wypadkach drogowych, do których doszło poza terytorium państwa członkowskiego ich miejsca zamieszkania [2] i w których uczestniczyły pojazdy ubezpieczone przez jeden ze wspomnianych zakładów ubezpieczeń. Sąd ten podnosi również, że w kwestii tej – zarówno w portugalskim orzecznictwie, jak i w portugalskiej doktrynie – istnieją sprzeczne stanowiska.

4. Sąd odsyłający zauważa również, że spoczywający na zakładach ubezpieczeń mających siedzibę w jednym z państw członkowskich Unii Europejskiej obowiązek wyznaczenia przedstawiciela w każdym z pozostałych państw członkowskich wywodzi się z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/26/WE z dnia 16 maja 2000 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ubezpieczenia w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych, zmieniającej dyrektywy Rady 73/239/EWG i 88/357/EWG (czwartej dyrektywy w sprawie ubezpieczeń komunikacyjnych) [3].

5. Artykuł 4 ust. 4 dyrektywy 2000/26 stanowi bowiem, że „[p]rzedstawiciel w związku z roszczeniami gromadzi wszelkie informacje niezbędne przy zaspokojeniu roszczeń i podejmuje środki niezbędne do wynegocjowania zaspokojenia roszczeń. Wymóg wyznaczenia przedstawiciela nie wyklucza prawa strony poszkodowanej lub jej zakładu ubezpieczeń do wszczęcia procedury sądowej bezpośrednio przeciwko osobie, która spowodowała wypadek, lub przeciwko jej zakładowi ubezpieczeń".

6. Artykuł 4 ust. 5 dyrektywy 2000/26 przewiduje, że „[p]rzedstawiciele stron zgłaszających roszczenia [przedstawiciele rozpatrujący i zaspokajający roszczenia powypadkowe] posiadają wystarczające uprawnienia do reprezentowania zakładu ubezpieczeń w stosunku do stron poszkodowanych w przypadkach określonych w art. 1 oraz do pełnego zaspokojenia ich roszczeń. Muszą oni być zdolni do badania spraw w oficjalnym języku/językach państwa członkowskiego stałego miejsca zamieszkania strony poszkodowanej".

7. Artykuł 4 ust. 8 dyrektywy 2000/26 został zmieniony dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/14/WE z dnia 11 maja 2005 r., zmieniającą dyrektywy Rady 72/166/EWG, 84/5/EWG, 88/357/EWG i 90/232/EWG oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/26/WE, dotyczące ubezpieczenia w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych [4] i stanowi obecnie, że „[w]yznaczenie przedstawicieli stron zgłaszających roszczenia [przedstawicieli rozpatrujących i zaspokajających roszczenia powypadkowe] nie stanowi otwarcia oddziału w rozumieniu art. 1 lit. b) dyrektywy [Rady] 92/49/EWG [z dnia 18 czerwca 1992 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do ubezpieczeń bezpośrednich innych niż ubezpieczenia na życie oraz zmieniającej dyrektywy 73/239/EWG i 88/357/EWG (trzecia dyrektywa w sprawie ubezpieczeń innych niż ubezpieczenia na

2 — Wprawdzie krajowe ramy prawne nie wynikają w sposób wyraźny z akt sprawy, sąd odsyłający wymienia jednak, jako właściwy i mający zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym, art. 43 dekretu z mocą ustawy nr 522/85 z dnia 31 grudnia 1985 dotyczącego obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych, po zmianach wprowadzonych dekretem z mocą ustawy nr 72-A/2003 (zwanego dalej „dekretem z mocą ustawy nr 522/85"). Przepis ten zobowiązuje towarzystwa ubezpieczeniowe mające siedzibę w Portugalii, towarzystwa mające siedzibę w państwie trzecim, a także portugalskie oddziały towarzystw ubezpieczeniowych do dokonania wyboru swego przedstawiciela w każdym z pozostałych państw członkowskich Unii Europejskiej, „który jest zobowiązany do rozpatrywania i zaspokajania, w państwie miejsca zamieszkania strony poszkodowanej, roszczeń powypadkowych związanych ze szkodami poniesionymi w państwie innym niż państwo miejsca zamieszkania [tej] strony poszkodowanej" (art. 43 ust. 1 dekretu z mocą ustawy nr 522/85). Przepis ten określa również obowiązki, jakie powinien spełnić rzeczony przedstawiciel, stanowiąc, że musi on „posiadać wystarczające uprawnienia do reprezentowania zakładu ubezpieczeń w stosunku do stron poszkodowanych […], oraz do pełnego zaspokojenia ich roszczeń odszkodowawczych" (art. 43 ust. 3 dekretu z mocą ustawy nr 522/85) oraz że „gromadzi [on] wszelkie informacje niezbędne przy zaspokajaniu przedmiotowych roszczeń powypadkowych" i „podejmuje środki niezbędne do wynegocjowania ich zaspokojenia" (art. 43 ust. 4 dekretu z mocą ustawy nr 522/85).
Wprawdzie do Trybunału nie należy określenie prawa krajowego mającego zastosowanie do okoliczności sporu w postępowaniu głównym, należy jednak zauważyć, iż art. 43 dekretu z mocą ustawy nr 522/85 ma na celu uregulowanie statusu *obecnych na terytorium innych państw członkowskich* przedstawicieli towarzystw ubezpieczeniowych mających siedzibę lub oddziały w Portugalii, do czego zachęca motyw 15 dyrektywy 2000/26. Niniejsze odesłanie prejudycjalne dotyczy przedstawiciela zakładu ubezpieczeń mającego siedzibę w Hiszpanii, któremu powierzono rozpatrywanie roszczeń powypadkowych w Portugalii. Sąd odsyłający nie wskazuje na przepis określający jako taki status i zakres zadań przedstawicieli znajdujących się na terytorium Portugali.

3 — Dz.U. 2000, L 181, s. 65.

4 — Dz.U. 2005, L 149, s. 14.

życie)], a przedstawiciela stron zgłaszających roszczenia [przedstawiciela rozpatrującego i zaspokajającego roszczenia powypadkowe] nie uważa się za jednostkę organizacyjną w rozumieniu art. 2 lit. c) dyrektywy 88/357/EWG lub […] za jednostkę organizacyjną w rozumieniu rozporządzenia (WE) nr 44/2001".

8. Sąd odsyłający nie może więc rozstrzygnąć zawisłego przed nim sporu na podstawie samego brzmienia przepisów dyrektywy 2000/26, bez dostarczenia wskazówek przez Trybunał, ponieważ pojęcie „wystarczających uprawnień", jakie powinni posiadać przedstawiciele wyznaczeni do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych, nie jest wystarczająco jasne, aby móc ustalić, czy obejmuje ono możliwość bezpośredniego pozwania przez strony poszkodowane w wypadkach drogowych takiego przedstawiciela przed sąd ich miejsca zamieszkania.

9. W tych okolicznościach, wobec napotkanych problemów dotyczących wykładni prawa Unii, Tribunal da Relação do Porto (sąd apelacyjny w Porto, Portugalia) postanowił zawiesić postępowanie i postanowieniem, które wpłynęło do sekretariatu Trybunału w dniu 2 listopada 2015 r., przedłożył Trybunałowi następujące pytania prejudycjalne:

„1) Czy motyw 16a [wprowadzony do dyrektywy 2000/26 dyrektywą 2005/14] oraz art. 4 ust. 4, 5 i 8 [dyrektywy 2000/26] umożliwiają pozwanie przedstawiciela towarzystwa ubezpieczeniowego, które nie prowadzi działalności w państwie, w którym wniesiony został pozew o odszkodowanie za straty poniesione w związku z wypadkiem drogowym na podstawie umowy obowiązkowego ubezpieczenia komunikacyjnego w zakresie odpowiedzialności cywilnej, zawartej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej, czy ta możliwość pozwania jest uzależniona od treści postanowień zawartej między tym przedstawicielem a towarzystwem ubezpieczeniowym umowy przedstawicielstwa?".

10. W ramach niniejszego odesłania prejudycjalnego uwagi na piśmie złożyli Fundo de Garantia Automóvel, Republika Portugalskaa oraz Komisja Europejska.

II – Analiza prawna

11. Co oznacza przepis, zgodnie z którym przedstawiciel wyznaczony do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń posiada, na mocy dyrektywy 2000/26, „wystarczające uprawnienia do reprezentowania zakładu ubezpieczeń w stosunku do stron poszkodowanych […] oraz do pełnego zaspokojenia ich roszczeń" [5]? Czy prawodawca Unii pragnął w ten sposób umożliwić stronom poszkodowanym objętym zakresem stosowania tej dyrektywy pozwanie bezpośrednio rzeczonego przedstawiciela przed sąd ich miejsca zamieszkania? Takie jest właśnie główne zagadnienie prawne zawarte w pytaniach prejudycjalnych postawionych przez sąd odsyłający, które zbadam łącznie.

12. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy brać pod uwagę nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi [6]. W pierwszej kolejności dokonam analizy statusu przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych, określonego w dyrektywach 2000/26 i 2005/14. Po dokonaniu analizy tekstowej zajmę się, w drugiej kolejności, tytułem uzupełniającym, analizą kontekstową, celowościową i systemową rozpatrywanego uregulowania.

5 — Artykuł 4 ust. 5 dyrektywy 2000/26.

6 — Zobacz wyrok z dnia 26 marca 2015 r., Litaksa (C-556/13, EU:C:2015:202, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).

A – *Przedstawiciel wyznaczony do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych w dyrektywach 2000/26 i 2005/14*

13. Uregulowanie dotyczące ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych – podobnie jak powstanie Unii Europejskiej – nie dokonało się w ciągu jednego dnia. Świadczy o tym szereg dyrektyw przyjętych kolejno przez prawodawcę w kontekście wzrostu jego zainteresowania rzeczoną dziedziną [7]. Dopiero dyrektywa 2000/26, czyli czwarta dyrektywa regulująca tę dziedzinę, ustanowiła przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń.

14. Celem tej dyrektywy jest wypełnienie luk [8] istniejących w poprzednich dyrektywach poprzez „ustanowienie specjalnych przepisów mających zastosowanie do stron poszkodowanych, uprawnionych do odszkodowania w związku ze stratą lub szkodą powstałą w wyniku wypadku, który miał miejsce w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie stałego miejsca zamieszkania strony poszkodowanej, spowodowaną użytkowaniem pojazdów ubezpieczonych i mających stałe miejsce postoju w państwie członkowskim” [9]. W tym kontekście wszystkie zakłady ubezpieczeń wyznaczają swobodnie [10] w każdym państwie członkowskim innym niż to, w którym uzyskały oficjalne zezwolenie, swojego przedstawiciela, który zamieszkuje lub ma siedzibę w państwie członkowskim, w którym został wyznaczony, i który odpowiada za rozpatrzenie i zaspokojenie roszczeń będących wynikiem wypadku [11]. W tym celu gromadzi on wszelkie informacje niezbędne przy zaspokojeniu roszczeń i podejmuje środki niezbędne do wynegocjowania zaspokojenia roszczeń powypadkowych [12] oraz posiada wystarczające uprawnienia do reprezentowania zakładu ubezpieczeń w stosunku do stron poszkodowanych oraz do *pełnego* zaspokojenia ich roszczeń [13].

15. Równocześnie prawodawca Unii uznał, że „wymóg wyznaczenia przedstawiciela *nie wyklucza* prawa strony poszkodowanej lub jej zakładu ubezpieczeń do wszczęcia procedury sądowej bezpośrednio przeciwko osobie, która spowodowała wypadek, lub przeciwko jej zakładowi ubezpieczeń” [14]. Uściślenie to nie byłoby użyteczne, gdyby prawodawca ten nie uznał istnienia możliwości wniesienia powództwa przeciwko samemu przedstawicielowi wyznaczonemu do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych.

16. Wreszcie prawodawca wskazał, że wyznaczenie przedstawicieli rozpatrujących i zaspokajających roszczenia powypadkowe nie stanowi otwarcia oddziału [15]oraz że samych przedstawicieli nie uważa się za jednostkę organizacyjną [16].

7 — Dla przypomnienia: pierwszą dyrektywą jest dyrektywa Rady 72/166/EWG z dnia 24 kwietnia 1972 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych i egzekwowania obowiązku ubezpieczania od takiej odpowiedzialności (Dz.U 1972, L 103, s. 1). Po niej nastąpiły: druga dyrektywa Rady 84/5/EWG z dnia 30 grudnia 1983 r. (Dz.U. 1984, L 8, s. 17), trzecia dyrektywa Rady z dnia 14 maja 1990 r. (Dz.U. 1990, L 129, s. 33), a także dyrektywa 2000/26. Dyrektywy te zostały ponadto zmienione dyrektywą 2005/14, a następnie skodyfikowane przez dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/103/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych i egzekwowania obowiązku ubezpieczania od takiej odpowiedzialności (Dz.U. 2009, L 263, s. 11).

8 — Zobacz motyw 8 dyrektywy 2000/26.

9 — Artykuł 1 dyrektywy 2000/26. Zobacz też motyw 11 dyrektywy 2000/26.

10 — Swoboda wyboru przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych została zapewniona przez art. 4 ust. 2 dyrektywy 2000/26.

11 — Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy 2000/26.

12 — Artykuł 4 ust. 4 dyrektywy 2000/26. Zobacz też motyw 15 dyrektywy 2000/26.

13 — Artykuł 4 ust. 5 dyrektywy 2000/26.

14 — Artykuł 4 ust. 4 dyrektywy 2000/26. Wyróżnienie moje.

15 — W rozumieniu art. 1 lit. b) dyrektywy 92/49 (zob. art. 4 ust. 8 dyrektywy 2000/26).

16 — Zobacz art. 4 ust. 8 dyrektywy 2000/26 zmieniony dyrektywą 2005/14.

17. Obowiązki, funkcje i zadania przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych pozostały niezmienione w dyrektywie 2009/103 [17], która stanowi jedynie dyrektywę kodyfikującą. Oznacza to, że w tekście dyrektywy nie wyjaśniono zakresu „wystarczających uprawnień" [18] oraz że prawodawca – jakkolwiek tego nie wykluczając – nie wypowiedział się wyraźnie w kwestii, czy przedstawiciel wyznaczony do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych może zostać pozwany bezpośrednio przez strony poszkodowane w wypadkach drogowych, do których doszło poza terytorium krajowym, przed sądy ich miejsca zamieszkania. Stwierdzenie Trybunału w odniesieniu do art. 21 ust. 5 dyrektywy 2009/103, zgodnie z którym „przepis ów, który ustala w ten sposób cele tego przedstawicielstwa, nie określa dokładnego zakresu przyznanych w tym celu uprawnień" [19], znajduje zatem w pełni zastosowanie w odniesieniu do art. 4 ust. 5 dyrektywy 2000/26. W związku z tym dokonanie analizy kontekstowej, celowościowej i systemowej okazuje się niezbędne.

B – *Analiza kontekstowa, celowościowa i systemowa*

18. Analiza literalna dyrektywy 2000/26 instruuje nas, że „wystarczające uprawnienia" przedstawiciela rozpatrującego i zaspakajającego roszczenia powypadkowe powinny zostać określone w sposób pozwalający mu wypełniać dwie podstawowe funkcje, które zostały mu powierzone, mianowicie „reprezentowanie zakładu ubezpieczeń w stosunku do stron poszkodowanych" oraz *„pełne* zaspokojenie ich roszczeń" [20]. Przytoczenie dosłownego brzmienia dyrektywy 2000/26 nie byłoby jednak kompletne, gdyby pominąć niektóre objaśnienia zawarte w motywach tej dyrektywy.

19. I tak prawodawca Unii precyzuje, że system przedstawicieli wyznaczonych do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych „nie ma wpływu ani na zasadnicze przepisy prawa [na przepisy prawa materialnego] stosowane w każdym indywidualnym przypadku, ani też na kwestię jurysdykcji" [21]. Ponownie owo doprecyzowanie dotyczące prawa materialnego znajdującego zastosowanie oraz kwestii ustalenia jurysdykcji sugeruje, że wspomnianemu przedstawicielowi może zostać powierzona rola w postępowaniu sądowym. W tym samym duchu doprecyzowano dalej, że działania przedstawiciela „są niewystarczające dla przekazania jurysdykcji sądom w państwie członkowskim stałego miejsca zamieszkania strony poszkodowanej, jeżeli zasady prawa prywatnego międzynarodowego dotyczące przekazania jurysdykcji tego nie przewidują" [22]. Tym samym nie można wykluczyć udziału przedstawiciela rozpatrującego i zaspakajającego roszczenia powypadkowe w ewentualnych postępowaniach sądowych.

20. Równolegle do środków ostrożności przyjętych przez prawodawcę w odniesieniu do ewentualnego wpływu, jaki może mieć udział przedstawiciela rozpatrującego i zaspakajającego roszczenia powypadkowe, na określenie zasad jurysdykcji i prawa prywatnego międzynarodowego, stronom poszkodowanym zostało przyznane prawo do bezpośredniego pozwania zakładu ubezpieczeń mającego siedzibę na terytorium innego państwa członkowskiego. Tymczasem prawo to nie stanowi jedynej drogi sądowego rozstrzygania sporów powypadkowych, ale zaledwie *„logiczne uzupełnienie* wyznaczenia [takiego przedstawiciela], a ponadto *polepsza [ono] sytuację prawną* stron poszkodowanych" [23]. Poza tym wskutek przyjęcia rozporządzenia Rady nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych [24] preambuła dyrektywy została wzbogacona o motyw 16a [25], zgodnie z którym poszkodowany *może*, na

17 — Zobacz motywy 34–40, 43, 47 i 50, a także art. 21 i 22 dyrektywy 2009/103. Należy zauważyć, że treść art. 4 została w dyrektywie 2009/103 jedynie przeredagowana i podzielona na dwa odrębne artykuły.

18 — W rozumieniu art. 4 ust. 5 dyrektywy 2000/26 i art. 21 ust. 5 dyrektywy 2009/103.

19 — Wyrok z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, pkt 18).

20 — Artykuł 4 ust. 5 dyrektywy 2000/26. Wyróżnienie moje.

21 — Motyw 13 dyrektywy 2000/26.

22 — Motyw 16 dyrektywy 2000/26.

23 — Motyw 14 dyrektywy 2000/26. Wyróżnienie moje.

24 — Dz.U. 2001, L 12, s. 1.

25 — Dodany do dyrektywy 2000/26 przez art. 5 dyrektywy 2005/14.

podstawie art. 11 ust. 2 w związku z art. 9 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, wytoczyć powództwo *przeciwko ubezpieczycielowi* w zakresie odpowiedzialności cywilnej w państwie członkowskim, w którym ma on miejsce zamieszkania. Co do zasady, strony poszkodowane będą więc mogły także pozywać zakłady *ubezpieczeń* przed sądami państwa członkowskiego ich miejsca zamieszkania.

21. Zgodnie z przepisami normatywnymi dyrektywy, jak i jej motywami wniesienie powództwa przez strony poszkodowane wydaje się możliwe albo bezpośrednio przeciwko zakładowi ubezpieczeń albo przeciwko jego przedstawicielowi; zdaje się, że w tej kwestii prawodawca Unii pozostawił otwarte dwie drogi.

22. Lektura motywów naświetliła zatem choć trochę wewnętrzną logikę dyrektywy 2000/26. Jednak należy jeszcze sprawdzić, czy moje częściowe wnioski oparte na analizie literalnej i kontekstowej tej dyrektywy nie są sprzeczne z wykładnią celowościową, której należy dokonać.

23. Celem dyrektywy 2000/26 jest zagwarantowanie stronom poszkodowanym w wypadkach drogowych porównywalnego traktowania bez względu na miejsce wypadku [26]. Oznacza to, że należy wziąć pod uwagę obiektywne różnice w sytuacji, w jakiej znalazły się strony poszkodowane w wypadkach, które wydarzyły się poza terytorium państwa członkowskiego ich miejsca zamieszkania, tak aby wyrównać te różnice, ułatwiając w ten sposób działania podejmowane przez te strony [27]. Zdaniem Trybunału takie ułatwienie podejmowania działań przez strony jest podstawowym zadaniem przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych [28]. W tym względzie system wprowadzony dyrektywą 2000/26 przewiduje na przykład, że żądania mogą być wnoszone w języku strony poszkodowanej [29] do przedstawiciela, przed którym mogą być podejmowane wszystkie działania poprzedzające uzyskanie odszkodowania.

24. A zatem jest oczywiste, że uznanie „biernej legitymacji procesowej" przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych, czyli jego „zdolności do występowania w charakterze pozwanego" [30], służyłoby w pełni realizacji celu zamierzonego przez dyrektywę 2000/26. To przed tym przedstawicielem strony poszkodowane podejmują bowiem wszystkie „wcześniejsze działania" [31] i jest też możliwe, że ów przedstawiciel jest ich jedynym punktem kontaktowym. A zatem, logicznie, kolejny etap polega na stwierdzeniu, że pozew wniesiony przez te poszkodowane strony przeciwko przedstawicielowi towarzystwa ubezpieczeniowego został prawidłowo skierowany, tym bardziej że została mu powierzona aktywna rola w procesie uzyskania odszkodowania. Moim zdaniem pełne zaspokojenie roszczeń odszkodowawczych – stanowiące jedno z zadań powierzonych w dyrektywie 2000/26 przedstawicielowi wyznaczonemu do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych – wymaga tego, aby w postepowaniu sądowym została mu przyznana nie byle jaka rola, bo rola pozwanego.

25. Tak też postrzegam polepszenie sytuacji prawnej stron poszkodowanych, o którym mowa w motywie 14 dyrektywy 2000/26. Wracając do okoliczności sporu w postępowaniu głównym, trudno byłoby zrozumieć stronom poszkodowanym, że ich powództwo zostało odrzucone z raczej formalistycznego względu, a mianowicie ze względu na to, iż zostało ono wniesione przeciwko przedstawicielowi wyznaczonemu do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych, nie zaś przeciwko samemu zakładowi ubezpieczeń, biorąc pod uwagę ścisłe więzi łączące zakład ubezpieczeń z tym przedstawicielem.

26 — Zobacz analogicznie wyrok z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, pkt 19).

27 — Zobacz wyrok z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, pkt 24).

28 — Wyrok z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, pkt 24).

29 — Ibidem.

30 — Opinia rzecznika generalnego M. Darmona w sprawie Parlament/Rada (302/87, EU:C:1988:263, pkt 8).

31 — Wyrok z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, pkt 24).

26. Wreszcie większość zainteresowanych stron, które wzięły udział w pisemnym etapie postępowania, podkreślała fakt, iż w wyroku z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter [32], Trybunał uznał, że umocowanie przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych jest ograniczone, co oznacza, że nie może on zostać pozwany przed sąd państwa członkowskiego miejsca zamieszkania stron poszkodowanych. Teza ta opiera się według mnie na niedokładnej lekturze wspomnianego wyroku, któremu należy zatem raz jeszcze się przyjrzeć.

27. W wyroku tym chodziło o ustalenie, czy pojęcie „wystarczających uprawnień" powinno obejmować upoważnienie przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych do skutecznego odbioru doręczeń sądowych koniecznych do wszczęcia postępowania w sprawie odszkodowania przed właściwym sądem.

28. W tym względzie Trybunał orzekł, że „ofiary powinny być uprawnione do dochodzenia roszczenia o odszkodowanie w państwie członkowskim miejsca zamieszkania *od przedstawiciela* wyznaczonego [do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń] przez zakład ubezpieczeń osoby odpowiedzialnej" [33]. Trybunał dalej stwierdził, że motyw 37 dyrektywy 2009/103, odpowiadający motywowi 15 dyrektywy 2000/26, zobowiązuje państwa członkowskie do wyposażenia rzeczonych przedstawicieli w wystarczające uprawnienia, tak aby mogli oni reprezentować zakład ubezpieczeń nie tylko wobec stron poszkodowanych, ale także wobec władz krajowych, „w razie potrzeby przed sądami, w zakresie, w jakim jest to zgodne z przepisami prawa prywatnego międzynarodowego" [34]. Trybunał uznał, że „bez uszczerbku dla przepisów prawa prywatnego międzynarodowego, […] przedstawicielstwo tych zakładów ubezpieczeń przewidziane w [dyrektywie 2000/26] obejm[uje] reprezentację, która [powinna umożliwiać] poszkodowanym skuteczne wniesienie do sądów krajowych powództwa o odszkodowanie za poniesione szkody" [35]. Powyższe objaśnienia mają znaczenie w niniejszej sprawie w zakresie, w jakim dotyczą legitymacji biernej.

29. Po tym jednak jak Trybunał uznał wyraźnie szerokie uprawnienia przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych, dodał on następnie, nawiązując w ten sposób do opinii rzecznika generalnego, że z prac przygotowawczych nad dyrektywą 2000/26 wynika, iż „upoważnienie do reprezentowania wykonywane przez ubezpieczyciela w państwie członkowskim miejsca zamieszkania ofiary miało na celu, zgodnie z zamiarem prawodawcy, objęcie upoważnienia do odbierania doręczeń aktów sądowych, *pomimo że było ono ograniczone*, gdyż nie mogło wywierać wpływu na przepisy prawa prywatnego międzynarodowego dotyczącego przypisania jurysdykcji" [36]. To ostatnie stwierdzenie ma zatem zastosowanie tylko do konkretnego upoważnienia przedstawiciela do odbierania doręczeń aktów sądowych zaadresowanych do zakładu ubezpieczeń w przypadku, gdy powództwo zostało wniesione przeciwko temu zakładowi.

30. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z zupełnie innym przypadkiem. Nie chodzi tu bowiem o powództwo wniesione przeciwko zakładowi ubezpieczeń za pośrednictwem przedstawiciela, któremu powództwo zostaje doręczone, lecz o możliwość wskazania przez strony poszkodowane jako pozwanego przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych. Ten szczegół jest istotny. W pierwszym przypadku może się słusznie pojawić delikatna kwestia [37] związana ze statutem zakładu ubezpieczeń jako pozwanego, co faktycznie uzasadnia, jak to uczynił Trybunał, przyznanie przedstawicielowi wyznaczonemu do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń

32 — Wyrok z dnia 10 października 2013 r. (C-306/12, EU:C:2013:650).

33 — Wyrok z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, pkt 19). Wyróżnienie moje.

34 — Wyrok z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, pkt 20).

35 — Wyrok z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, pkt 21).

36 — Wyrok z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, pkt 22). Wyróżnienie moje.

37 — W opinii w sprawie Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:359) rzecznik generalny P. Cruz Villalón podkreślił, że „umocowanie […] nie obejmuje ani prowadzenia obrony przed sądem, ani żadnego rodzaju reprezentacji […] przed sądami […]. Umocowanie […] ogranicza się do kwestii doręczania pism procesowych, co w żadnym przypadku nie wpływa ani na status [zakładu ubezpieczeń] jako pozwanego, ani na warunki, w jakich ma on prowadzić swoją obronę" (pkt 17 opinii). Jednak w sprawie Spedition Welter powództwo leżące u podstaw wniosku o wydanie orzeczenia prejudycjalnego zostało ewidentnie wniesione przeciwko samemu zakładowi ubezpieczeń.

powypadkowych ograniczonego umocowania. W drugim przypadku, przynajmniej na początku, chodzi o mniej złożony stosunek prawny pomiędzy dwoma podmiotami, a mianowicie stroną poszkodowaną (powodem) i przedstawicielem wyznaczonym do rozpatrywania i zaspakajania roszczeń powypadkowych, co do którego należy ustalić, czy ma on prawo do występowania w charakterze pozwanego w postępowaniu sądowym w imieniu zakładu ubezpieczeń.

31. Na tym etapie analizy staje się oczywiste, że wbrew temu co sugeruje sąd odsyłający w swoim pytaniu drugim, kwestia legitymacji biernej przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych jest całkowicie niezależna i bez związku z konkretną treścią umocowania, które łączy tego przedstawiciela z zakładem ubezpieczeń. Mając na celu porównywalne traktowanie stron poszkodowanych oraz ułatwienie podejmowanych przez nie działań, także gdy są to przedsiębiorstwa w postępowaniu przed sądem, dopuszczalność, aby przedstawiciel wyznaczony do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych występował w charakterze pozwanego, nie może w żadnej mierze zależeć od relacji umownej łączącej go z zakładem ubezpieczeń. Tak też jest w odniesieniu do przewidywalności postępowań i procedur odszkodowawczych wprowadzonych dyrektywą 2000/26 na rzecz stron poszkodowanych. Innymi słowy, dyrektywa ta przewiduje taki rodzaj umocowania prawnego, którego nie można udaremnić samą wolą stron.

32. Jeżeli Trybunał odpowiedziałby twierdząco na pytanie pierwsze, z którym zwrócił się sąd odsyłający, czy zagroziłoby to, jak podnosi Komisja, „delikatnej równowadze charakteryzującej postanowienia o jurysdykcji międzynarodowej sądów i [przepisy dotyczące] prawa właściwego w przypadkach pozwów o odszkodowanie w wyniku wypadków drogowych w ruchu międzynarodowym” [38]?

33. Nie sądzę, aby tak było. Troska prawodawcy dotycząca zasad prawa prywatnego międzynarodowego oraz określenia jurysdykcji jest uzasadniona, gdy powództwo zostaje wniesione przeciwko zakładowi ubezpieczeń. Kwestia, którą mamy tutaj rozstrzygnąć, jest jednak inna, ponieważ nie trzeba ani ustalić właściwego sądu ani prawa znajdującego zastosowanie w niniejszym sporze. Chodzi tu po prostu o ustalenie, czy przedstawiciel wyznaczony do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych może występować w charakterze strony pozwanej. Co więcej, odpowiedź, której Trybunał udzieli sędziemu a quo, nie będzie stała na przeszkodzie ustaleniu właściwości sądów portugalskich, o czym świadczy fakt, że kwestia ta jest dyskutowana pomiędzy stronami w postępowaniu głównym z uwagi na wątpliwość co do państwa członkowskiego faktycznego miejsca zamieszkania jednego z powodów. Występowanie w charakterze strony pozwanej jest zatem pojęciem zupełnie odrębnym od kwestii jurysdykcji. Jeżeli mimo wszystko należałoby uznać inaczej, to mogłoby się wydawać, że przepis art. 4 ust. 5 dyrektywy 2000/26, zgodnie z którym przedstawiciel wyznaczony do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych powinien dysponować „wystarczającymi uprawnieniami”, aby w pełni zaspokoić roszczenia odszkodowawcze stron poszkodowanych, jest – choćby w sposób dorozumiany – przepisem dotyczącym jurysdykcji szczególnej w stosunku do przepisów regulujących jurysdykcję międzynarodową [39]. W tej sytuacji, uwzględniając wolę prawodawcy w tym względzie, może wydawać się racjonalne pamiętanie o tym ograniczeniu.

34. A zatem, mając na uwadze wszystkie powyższe względy, uważam, że art. 4 ust. 5 dyrektywy 2000/26 należy interpretować w ten sposób, że wśród wystarczających uprawnień, którymi powinien dysponować przedstawiciel wyznaczony do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych, znajduje się zdolność do występowania przed sądem w charakterze pozwanego w ramach powództwa

38 — Opinia rzecznika generalnego P. Cruza Villalóna w sprawie Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:359, pkt 29).

39 — Innymi słowy, nakaz, aby przedstawiciel wyznaczony do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych dysponował wystarczającymi uprawnieniami celem pełnego zaspokojenia roszczeń odszkodowawczych stron poszkodowanych, jest na tyle stanowczy, że byłby on pozbawiony sensu, gdyby został zinterpretowany w ten sposób, że nie daje możliwości pozwania rzeczonego przedstawiciela przez owe strony poszkodowane.

wniesionego przez poszkodowane w wypadkach drogowych strony, o których mowa w art. 1 ust. 1 dyrektywy 2000/26, na zasadach przewidzianych w tej dyrektywie, przy czym postanowienia umowne wiążące zakład ubezpieczeń z tym przedstawicielem nie mają wpływu na jego zdolność do występowania przed sądem w charakterze pozwanego.

III – Wnioski

35. Mając na uwadze powyższe rozważania, proponuję, aby Trybunał odpowiedział w następujący sposób na pytania prejudycjalne, z którymi zwrócił się Tribunal da Relação do Porto (sąd apelacyjny w Porto, Portugalia):

Artykuł 4 ust. 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/26/WE z dnia 16 maja 2000 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ubezpieczenia w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych, zmieniającej dyrektywy Rady 73/239/EWG i 88/357/EWG (czwartej dyrektywy w sprawie ubezpieczeń komunikacyjnych) należy interpretować w ten sposób, że wśród wystarczających uprawnień, którymi powinien dysponować przedstawiciel wyznaczony do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń powypadkowych, znajduje się zdolność do występowania przed sądem w charakterze pozwanego w ramach powództwa wniesionego przez poszkodowane w wypadkach drogowych strony, o których mowa w art. 1 ust. 1 dyrektywy 2000/26, na zasadach przewidzianych w tej dyrektywie, przy czym postanowienia umowne wiążące zakład ubezpieczeń z tym przedstawicielem nie mają wpływu na jego zdolność do występowania przed sądem w charakterze pozwanego.